

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/95521>

Please be advised that this information was generated on 2019-11-20 and may be subject to change.

identiteitsstichting' waaraan de reeks waarin het boek wordt uitgegeven, aandacht wil besteden. Maar in de teksten over geld wordt niet aan deze problematiek gerefereerd. In deze teksten probeert men voorbij te komen aan de gangbare tegenstelling tussen een 'naïef geloof in de oecumene' (bij theologen), waarin de economie opgevat wordt als verantwoordelijk voor elk maatschappelijk kwaad en elke vorm van 'Unmoral' als ook voor een grote geringschatting (bij economen) voor de geesteswetenschappen. De auteurs, onder wie slechts één econoom, trachten een cultuurantropologisch perspectief in te nemen waarin het verschijnsel geld geplaatst wordt in een historische reconstructie van vormen van economie waarin ruilhandel gaandeweg overgaat in monetaire vormen van economie en zo benaderd kan worden als een realiteit die sociale, culturele en religieuze betekenissen construeert. Vooral deze historische reconstructie is interessant. De theologische en wijsgerige implicaties daarvan komen nauwelijks over het voetlicht.

(Toine van den Hoogen)

M. Kirschner, *Gotteszeugnis in der Spätmoderne: Theologische und sozialwissenschaftliche Reflexionen zur Sozialgestalt der katholischen Kirche* (Rel. in der Moderne, 16), Würzburg, Echter, 2006; 499 blz., € 35,00, ISBN 3-429-02810-8.

In deze dissertatie onderzoekt de auteur de vraag onder welke voorwaarden in de laatmoderne maatschappij het kerkelijk getuigenis dat God zich aan de mens openbaart in Jezus Christus op een intersubjectief geldende wijze wordt bemiddeld. Het accent van de vraag ligt daarbij niet op de christologie maar op de ecclesioleologie. Het gaat de auteur met name om de vraag aan welke institutionele voorwaarden de christelijke kerk dient te voldoen om de geldigheidsaanspraak van dit getuigenis sociaal te kunnen bemiddelen. Daarom ligt de nadruk in dit onderzoek op het begrip 'representatie', opgevat als politiek begrip. Welk politiek representatiebegrip is geëigend om de openbaringstheologische aanspraak in dit getuigenis te kunnen bemiddelen met een concept van geloofsgemeenschap dat in de politieke openbaarheid geloofwaardig is? De auteur zoekt een weg tussen enerzijds een procedurele conceptualisering van politieke openbaarheid en anderzijds een fundamentalistische conceptualisering ervan. Want, zo redeneert hij, het christelijke getuigenis van God is intrinsiek en prediscursief verbonden met de erkenning van de menswaardigheid van allen en met een fundamentele erkenning van de godsdienstvrijheid van allen. De christelijke religie heeft hier haar prepolitieke plaatsbepaling in de laatmoderne samenleving. Dat geeft haar een fundamentele mogelijkheid tot positiebepaling die – na 'Auschwitz' – systeemkritisch dient te blijven ten opzichte van transnationale tendensen in staat en kerk in een tijd van globalisering en pluralisme. Dat impliceert ook een consequente opdracht tot leren, inzake modellen van gemeenschap waarin democratie wordt nagestreefd omwille van de eigen religieuze geloofservaring en geloofstraditie die ook voor de leerambtelijke vormen van binnenkerkelijkke structuren een maatstaf vormen.

(Toine van den Hoogen)

Christologie im Lebensbezug, Hg. E. Moltmann-Wendel/R. Kirchhoff, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2005; 239 blz., € 29,90, ISBN 3-525-56958-0.

Welke betekenis kan Jezus Christus in het leven van vrouwen en mannen hebben? Acht auteurs zoeken in deze bundel naar feministisch-theologische antwoorden op deze vraag. Zij zijn werkzaam in verschillende theologische disciplines en verschillen in leeftijd en confessie. De auteurs benaderen de christologie vanuit hun levens- en werkervaringen en kiezen daarbij perspectieven die tot nu toe niet met christologie in verband werden gebracht. Een veelvoud aan thema's, reflecties en inzichten is het gevolg. Opvallend aanwezig is het thema geboorte als vindplaats van christologische reflecties. E. Moltmann-Wendel laat zien dat de nadruk die de joodse filosofe en politicologe H. Arendt legt op de nataliteit van Jezus, het leven van mensen nieuwe mogelijkheden en hoop geeft. Ook B. Enzner-Probst benadrukt het motief van Jezus' geboorte en plaatst dit vanuit de liturgische praktijk van vrouwen in een kosmologisch en scheppingstheologisch perspectief. E. Naurath vraagt zich af wat het betekent dat God als kind tot ons is gekomen en geeft een eerste aanzet tot een kindertheologie. M. Fander levert een exegetische bijdrage en leest het evangelie van Markus als reactie op de verschrikkingen van de joodse oorlog. Hoe kun je met het trauma van oorlogservaringen niet alleen overleven maar ook leven? V. Ferrari Schiefer reconstrueert de christologie van de Kongolese theologe B. Kimpa Vita, die zich laat inspireren door het zwarte en vrouwelijke gelaat van Christus. Een bundel met interessante bijdragen van auteurs die zich niet meer tevreden stellen met kritiek op de christologie 'van de vaders', maar zelfbewust naar eigen christologische wegen zoeken.

(Manuela Kalsky)